

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Kake dolžnosti imamo Dolenjci proti naši novi kmetiški šoli v Germu že zdaj?

Posrečilo se nam je Dolenjcem vendar enkrat kmetiško šolo zadobiti. Grad Germ, z 51 orali in 778[□] skupnega zemljišča — stavbnišča, vrta, njiv, senožeti, paše, hoste pušče — in 4 orale 735[□] vinograda in paše v Cerovcu pri Smoleni vasi, vse to je kupljeno. Kupiti se še namerava, in kakor se od vseh strani sliši, kupiti se tudi mora, še več oralov vinograda v trški gori pri Novomestu. Meseca oktobra t. l. preseli se zdajšna deželna vino in sadjerejska šola iz Slapa pri Vipavi že v Germ. Z 1. novembrom se ima že v Germu poduk pričeti. Nova kmetiška šola v Germu bo gotovo občno kmetiška šola, ker sicer bi jej ne trebalo toliko njiv in senožeti. S samo strogo vino in sadjerejsko šolo, kakoršna je dozdej na Slapu bila, pač ni vstreženo kranjski deželi v obče, in Dolenjski še posebej. Da bi se pa za Kranjsko kar dve kmetiške šole osnovali, vino-sadjerejsko na Dolenjskem in splošno kmetiško v Ljubljani — kakor nekateri sanjarijo — tega se pa pač ni nadjati. Odveč dobrega, in za naše razmere gotovo tudi nedosegljivega bi bilo to.

Zdaj nastane vprašanje, ali smo mi Dolenjci že dovolj storili, da smo se po naših poslancih, deputacijah i. t. d. za kmetiško šolo na Dolenjskem toliko časa krepko potezali, dokler jo nismo dosegli? Ali naj zdaj novo šolo že samo sebi prepustimo, ali ne potrebuje od nas Dolenjcev, bodisi kmetovalcev ali ne kmetovalcev, nikake podpore več? O nikakor ne! Še pred ko se kmetiška šola v Germu prične, imamo Dolenjci že dosti in velikih dolžnosti do nje. Skusimo jih naštet. Ako hočemo, da bode dosegla naša nova kmetiška šola tisto korist za celo Kranjsko, in za Dolenjsko še posebno, katero od nje pričakujemo, skrbeti moremo že zdaj pred vsem na to, „da bode ona več ko le mogoče, in pravih učencev imela.“ Žali Bog! da je pri nas ne le najpriprostejši kmet, ampak tudi že v obče bolj izobraženi večji kmetovalec, posestnik, kaj rad mnenja, da se umnega kmetijstva ni treba še

le v šolah in od „gospodov“ ali „škricov“ učiti, ampak da se lahko vsak kmetiški mladenič priuči kmetijstva v zadostni meri doma od očeta. „A kaj je potrebno da gre fant v kmetiško šolo? Doma naj pridno koplje, orje, sploh dela, in štedljiv ali šparoven naj bode, pa bo dober gospodar“. Tako slišiš govoriti naše kmetovalce, manjše in večje, dosti prepogostokrat. In vendar temu nikakor ni tako. Poklic človeštva je, da dosledno s svojim umom v vseh strokah vedno napreduje toraj tudi v kmetijstvu. Ako tu ali tam kmetovalec ne napreduje, zastane za drugimi sosedi, in — slabo mu gre. Zakaj niso naša vina sloveča? Zakaj ima naše žito tako nizko ceno? Zakaj pride vsak količkaj fin kmetiški izdelek, n. pr. sir, vino i. t. d. k nam že iz ptuje dežele? Zakaj se noče naša domača živina tako céniti, kakor je drugod i. t. d. Zato, ker se pri nas še vedno tako gospodari, kakor se je pred stoletji. Drugod so pa med tem napredovali, učili so se več, boljši in cenejši pridelovati in izdelovati, za to vas pa zdaj tlačijo. Učili so se pa vse to v šolah, ne pa doma pri „stari navadi“.

Naših izobražencev na Dolenjskem, posebno naše prečastite duhovščine, je skoraj dolžnost, manj ali celo čisto neizobražene kmetovalce na novo kmetiško šolo upozoriti in jih nagovarjati, da siliti, da dajo svoje sinove v njo. Dovedati jim pa treba, da ne dajo tiste sinove v kmetiško šolo, katerih se hočejo doma iznebiti, češ: „no naj pa gre v kmetiško šolo, če bode dobro dovršil, bo pa lahko kam v službo prišel, „Ne, ne! v kmetiško šolo morate poslati ravno tiste sinove, katere mislite doma na domu, na kmetiji obdržati, kajti drugače ne bo dosegla šola svojega namena. V šolo na Slap poslalo se je, kakor za gotovo vémo, več dolenjskih fantov; pa kaj je s to Dolenjski danes koristilo, ko so se skora vsi ti fantje na Hrvaško, Štajersko i. t. d. v službe podali? — V kmetiško šolo ni treba še posebno takih mladenčev pošiljati, kateri niti kmetujočih staršev sinovi niso, ampak sinovi učiteljev, uradnikov i. t. d. Taki stikajo po dovršeni šoli le po — službah, ne redkokrat še celo žendarmerijskih, finančne straže i. t. d. Kmetijska šola naj se

ima pa še najmanj za „spokorišče“ malo-pridnih fantalinov, ampak za izgojevališče bodočih poštenih, marljivih, (štedljivih) šparovnih kmetovalcev. Dolžnost naše dolenjske inteligence, posebno prečastite duhovščine je tako rekoč tudi to, da ona bolj priprostejšim našim gospodarjem dopové, da niso gospodje, kateri bodo na kmetiški šoli podučevali in gospodarili; v kmetijstvu nevešči, posebno pa nepraktični „škriči“, ampak jaki kmetovalci, ako tudi sami ne kopljejo, ali drvarijo. Gospodarstvo na zdajšni vino-sadjerejski šoli na Slapu se sploh hvali kakor izglédno, ki donaša lep čisti dobiček. Tako bo gotovo tudi ono v Germu, dasiravno je zdaj jako zanemarjeno.

Da, za veliko število pravih učencev naše nove kmetiške šole v Germu, naj bi dolenjsko razumništvo skrbelo že zdaj še v drugem obziru. Slabi, da jako slabi časi so dandanes za kmetovalca. Denar je postal tako redek, da je groza. Že prav trden kmet toži, da komaj in komaj skupaj spravi denar da plača posle in delavce. In marsikateri boljši gospodar bi dal znabiti še prav rad svojega gospodarskega naslednika v kmetiško šolo, ako — ako bi imel toliko denarja, da bi ga doma lahko z hlapčom nadomestil, vrhu tega pa še v šoli, ako tudi malo, za sina lahko plačeval. Kar eden ne zmore, zmore več njih skupaj. To velja tudi za ta slučaj. Naša kmetijska podružnica, naša, posebno mestna in trška občinska zastopstva, naša prečastita duhovščina, sploh vsa naša dolenjska inteligenca naj bi na to delala, da bi se k 10 deželnim štipendijam, katere preidejo iz Slapa v Grm, še več družih ustanovilo. Ustanovilo naj bi se na primer za vsak okraj po dve okrajni štipendiji, kakoršnih se je za štajersko vino-sadjerejsko šolo v Mariboru do 30 ustanovilo. Brez velikega števila štipendij ni velicega števila učencev pričakovati, kajti to ni nikjer, pri nobeni kmetiški šoli slučajno, toraj tudi pri naši novi v Grmu ne bode.

Častita dolenjska inteligenca! Ne pustimo naše nove kmetiške šole na cedilu, še pred ko se je pričela, ampak delajmo zanjo, da bode taka kakoršno si želimo.

Kako ravnati s pozeblimi tertami.

(Spisal A. Ogulin.)

Mraz nam je 8. t. m. po nekterih krajih terte zelo poškodoval in naše opravičeno upanje po tem, kakor je lepo kazalo, šlo je po vodi. Ker je bilo tertje že tolikanj odgnalo, bo žalibože kaj malo grozdja, in gledati moramo na to, da terte okrepcamo, da nam prihodnje leto obredijo; kajti po tej ujmi so dotične terte zbolele, in kakor moramo bolniku, bodisi človeku ali živini prav skrbno streči, da se pospeši zdravje, tako

tudi tertam. Opirajoč se na izkušnje pri hudem mrazu 16. aprila l. 1862. opazovati nam je pri ravnjanji s tertami dvoje.

Pri tertah, pri katerih so glavna očesa čisto uničena, gledati je, da se redilne moči, shranjene v stranskih in spečih očesih, oživé in okrepe. To pa le ondaj dosežemo, ako zabranimo, da (sok) muzga ne izceja in da se le toliko novih mladih vzredi, kolikor jih treba za razvoj terte v prihodnjem letu.

Zarad tega naj se poškodovane mladike, vendar le, ko so že čisto suhe, z ostrim nožem ali škarjami pri reznicah (ščapih) odrežejo, a pazi naj se, da se kako oko ne rani.

Ti z nova razvijajoči se pognatki prepustijo se lastnemu razvoju, dokler se ne opazi, se li kak grozdek prikaže od družega očesa navzgor. Taki češuljki sicer dozoré, a le na pol; kjer se pa noben grozdek ne pokaže, pustite naj se samo dve mladike, druge pa se izčesnejo, da se cela tertna moč v teh dveh strne.

Te nove mladike se ob kolu privežejo, ker se tako pospešuje rast, spodnja pa se prikrajša, ko doraste $\frac{2}{3}$ metra. Na ta način postane močna in za prihodnjo rezanko pripravna.

Také mladike porastó in v poletji o ugodnem vremenu plodna očesa vzredé.

Pri šparonih se suhe in na novo pognale mladike, da gre delo hitreje, iztrebijo in šparoni sami, ko že niso več muzevni, odstranijo.

Pri tertah, pri katerih nektera očesa še niso popolnoma zberstela, kakor se semtertja pri tični, černi tični in kraljevini nahaja, se šparoni lahko pusté, ker se sme pričakovati, da bodo rodili. Razume se, da se morajo tudi pri teh mladike primerno privezati in pazno z njimi ravnati. — Zakasnenci omenjenih tert so mi leta 1862. obilo in dobro obrodili. Seveda je bil mraz za 3 tedne poprej in vreme prav ugodno.

Čul sem od mnogih strani, da ne bodo letos v poškodovanih nogradih več delali. To bi bilo nespametno. Ravno, ker gre za to, da se terte ohranijo in okrevaajo, ne smemo nobenega navadnih del, niti druge kópi, niti vezanja opustiti.

Po strašni toči 18. julija 1873, ko še skoraj sledu ni bilo o kaki rasti, dal sem koncem avgusta obtolčeno tersje odstraniti in nograde okopati; debelo so se mi sogorniki smejali ter me potratnika imenovali. Premodri preresetovalci imeli so v svojih vinogradih jedva 4—5 palcev dolge mladike in v spomladi nič rezank, v mojih vinogradih pa so bile 4—5 čevljev dolge, krepke mladike. Moji vinogradi bili so že leta 1874. zopet v redu, a drugi so se v 3—4 letih odahnili, še le potem, ko so staro tersje iztrebili.

Toraj z dobro voljo na delo!

Dolenjska revščina in bremena.

I.

Da bi Slovincem boljši časi nastopili, o tem se trudijo domoljubni in učeni možje že skoro 50 let. Takih domoljubov pa je bilo pred 50, 40 in 30 leti le malo. Na čelu jim je stal slavni Bleiweis. Borili so se v prvi vrsti za svoje pošteno slovensko ime, za pravice slovenskega jezika. Ta borba je imela nekaj vspeha. Slovenskega jezika si naši nasprotniki ne upajo več zaničevati, in če bi Slovenci odločno vselej in povsod terjali, da uradniki, župani in učitelji slovensko pišejo, izgnila bi nemščina iz vseh onih mest, kjer je treba ni. Poleg ponemčevanja je pa Slovence in Dolenjce od nekaj trla in stiskala še revščina. Ponemčevanja smo se nekoliko otesli, revščine pa se ne. Zavoljo tega moramo gledati, da še Slovenci opomoremo še v zadevi premoženja, kakor smo se gledé jezika in narodnosti že na svoje noge postavili, vsaj nekoliko.

V Ljubljani živi domoljub slovenski, ki menda najboljše zasluži, da bi ga Slovenci na enak način spoštovali, kakor so dr. Bleiweisa. Menimo g. dr. Vošnjaka, deželnega odbornika. Ni mesto tu, niti namen naš, naštevati njegove slovenske zasluge. Omeniti hočemo le to, da je ta blagi domoljub v zadnjih letih lotil se premišljevanja, od kod izvirajo vzroki, zakaj kmetski stan propada. Spisal je o tem vprašanju že več jedernatih spisov. Kaj zanimiv in podučljiv sestavek je v „Letopisu“ „Slovenske matice“. V njem govori o splošni bedi ljudski po širokem svetu, po Avstriji, po Slovenskem, pa tudi po Dolenjskem. Pripoveduje, kako in zakaj se delavcem po fabrikah, roko-delcem slabo godi, zakaj propada kmetski stan itd. Med vzroki pripoveduje, da stiskujejo kmeta dolgovi, davki, razne pristojbine, razkosanje zemljišč, dote, dedni deleži, stroški za šole, cerkve, obleko, zabavo, botrinje, svatbe, knjige, časopise, pijačo. Da pokrije vse te ogromne stroške, ima kmet premalo dohodkov, ko za svoje pridelke toliko ne skupi. Radi tega raste revščina od dné do dné, od leta do leta. Kako pa temu uboštvu v okom priti, o tem so premišljevali in premišljujejo modri ljudje, in napisali so cele knjige raznih nasvetov. Ali niso še uganili in ga menda ne bodo pravega pomočka! Iz prelepega spisa g. dr. Vošnjaka hočemo mi bralcem „Dol. Novic“ povedati to, kar on sam po svojem obširnem spisu pripoveduje o dolenjskih razmerah. Leta 1883. so došli z Dolenjskega na vprašanja deželnega odbora razni odgovori o stanju kmetijstva. — Iz Črnomlja se je poročalo: „Kmetstvo je v najslabšem stanu. Gospodarji preseljujejo se v Ameriko. Le v zadnjih dveh letih (1881, 1882) je 2000 Belokranjcev odplulo čez morje. Zemljišča se pod ceno pro-

dajajo, večidel jih kupujejo upniki sami in prilično jih razkosavajo“.

Iz Šmihela (iz katerega? ni povedano) se glasi poročilo: „Kmet ima pri svojem trudu le slabo hrano in vmes tudi strada, ima slabo obleko, da po zimi prezeba, posteljne oprave pa manjka skoro pri vsaki hiši“. — Iz Hinj se je pisalo: „Skoraj polovica kmetov nima svoje, ampak le rejno živino“. Iz Cerkelj pa: „Večinoma gre vse rakovo pot, samo ljudstvo se dobro množi. Novih koč je obilno, in to je kmetu v veliko škodo“. — Iz Šmarjete se je pisalo: Veliko hiš je, ki celo leto kruha ne pečejo. Govejo živino imajo mnogi le v „činžah“. Na majhne parcele njiv ali kolosekov stavijo nove hišice, da se nezmerno množijo družine, ki nimajo od česa živeti“. Enako žalostno se glasi več družih poročil.

Na Dolenjskem in sploh v vinorodnih deželah so zlasti vinogradi v drobne kose razdeljeni, da merijo posamezne parcele le do 100 in 200 kvadratnih metrov. Če taka parcela spada h kaki kmetiji, dobro, potem se lastniku ni treba zanašati le na trgatve. Ako pa napravijo, kar postaja čim dalje navadnejše, iz vsakega vinskega hramiča ali hleva stanovanje, in ako lastnik nima druge zemlje, nego svoj vinogradič, potem nastane v neugodnih letinah, in teh je po največ, silna beda in prava lakota. Ako je n. pr. (kar poroča okrajno glavarstvo iz Krškega) v eni vasi, v kateri je bilo po urbarijalnih knjigah pred 200 leti četrto celih kmetij, zdaj 60 lastnikov, potem se ni čuditi, da večina nima vprežne in sploh nobene živine. Le v šmiheljski fari pri Rudolfovem se je postavilo v poslednjih desetih letih 55 kajž in s tem se je pridobilo 55 novih družin, katere so skoraj vse beraške. Kupujejo se pa take parcele in postavljajo se na njih kočice po največ iz dot in dednih deležev, kateri so torej eden glavnih vzrokov, da propada kmetski stan. Na drugem mestu govori zopet knjiga: „Sploh se opazuje, da čim bolj se razkosava zemlja, tem manjša živina se redi pri hiši. Veliki kmet ima konje in vole, krave in prašiče; pri manji, toda še precej obširni zemlji opušča najprej konje. Z vsakim kosom zemlje manj ima tudi manj živine, le še enega vola, kateremu kravo pripreza; potem le še krave, s katerimi vozari. Na še manjšem posestvu redi le še po eno kravo in kako telico, na pritlikovem gospodarstvu stopi na mesto krave koza in končno, kjer še za kozo ni krme, ostane le še — hišni zajec“.

Nov nasvet, kako pomagati Dolenjcem.

(Konec.)

Moda ali šega je čudna stvar. Človek ima v velikej meri to lastnost, da rad posnema to, kar je drugje videl. To lastnost opazujemo posebno pri

navadnem ali na malo izobraženem prebivalstvu. Dokaz temu je prikazen, da se je v dveh desetletjih na Kranjskem, na kmetih naš kmečki stan kar pridrugačil. Začel se je drugače nositi in oblačiti — začel je gospodo posnemati; v noši, v jedi in pijači. Le oglejmo si odraslo mladež — obojega spola — ob nedeljah, ako od daleč mladeniča ali dekleta zagledaš — meniš — da je gospod ali „frajlica“; ravno takov kroj nekako ima njih obleka, iz ravno tacega snova je obleka narejena kakor gosposka. — Ustopimo zjutraj v navadno kmečko hišo. Namesto dobrih in mastnih žganjcev vidiš čašo kave na mizi. Tedaj ravno ista jed — kakor pri gospodi. Že skoraj vsaka dekla ali hlapec bi rada pila zjutraj kavo — ono žlobudro, ki ima tako malo redilnih snovi v sebi. — Potem naj pa celo dopoldne pridno in težko dela! Ni čuda, da je tako kosilo možem premalo, in ker ga je žganjcev sram, — pa za „frakeljček“ zagrabi; ž njim si hoče želodec umiriti in moč dobiti. — Kakor v tej reči gospodo posnemajo, tako jo tudi v pijači — pri pivu.

Ker je nekoliko let sem vinska trta na Kranjskem slabo rodila, pa so naši krčmarji posegli po tujih, dostikrat ponarejenih vinih. Ni čuda, da se je gospoda skoraj popolnoma od vina do piva nagnila. Krčmarji pa so tudi kmalu sprevideli, da gospoda ne daje pravega dobička; marveč le priprosto ljudstvo, ki izpije vsako mešanico, ves zadnji ostanek, zadnjo kapljico še tako slabega piva, plača pa ravno tako pošteno — kakor gospoda — ne da bi godrnjalo. To so porabili popolnoma za svoj žep. Začeli so pivo kmečkemu stanu ponujati. Akoravno jim od začetka nikakor ni dišalo — vendar — ker nova stvar vleče, ker so ga videli pri gospodi piti, — moralo je dobro biti — poprijeli so se ga ljudje. Iz tega sledi, da se dandanes na Kranjskem, smelo trdim, **več piva kakor vina iztoči in popije.** (Letos se bode morebiti na boljše obrnilo). Da, ako bi kmečki stan od te pijače kake koristi imel, naj jo pije, pa vsaj se vé, na kakšen goljufiv način dandanes pivovarji s strupenimi rastlinami močno pivo izdelujejo, samo, da je za njih ceneje in da morejo krčmarjem več dobička dajati, da ga ti raji prodajajo.

Na deželi — v majhnih mestih, trgih in vaseh na Kranjskem — pripeti se največkrat, da imajo krčmarji slabo pivo. Kakor nimajo naši pivci nikjer prave mere, tako jo tudi pri pivu nimajo. Toliko časa ga „sekajo“, dokler denar imajo.

Tako pitje gre na račun domačega pridelka. Samo ob sebi se ume, da krčmar manj vina iztoči, da mu ni dosti na tem, da bi ga več prodal; da le dosta pive proda. Ta mu daje lep dobiček in nima nobenih sitnosti s kupovanjem — kajti postavi

mu ga pivovar v hišo, ni treba ni sodov, ne nobenih sitnosti — samo, da ga plača.

Začelo je torej pivo na Kranjskem domačemu vinu zelo škodo delati. Temu se je treba odločno v bran postaviti, posebno zaradi tega, ker tuja vina niso dosta boljša. Treba je radi tega prodajo tujih pijač omejiti, ker so občnemu zdravju v kvar. V dosegu tega namena kaže nam naravni razum, da se napravi na Kranjskem deželna naklada na pivo. Ž njo moremo sredstva dobiti, da se naše sedanje slabe ceste na Dolenjskem popravijo, zboljšajo in v prihodnjo prav dobro vzdržavati morejo. Ako je to doseženo, dobila je Dolenjska pot do večjega prometa — ž njo more se vinska kupčija z dolenjskimi vini pomnožiti in v ceni povišati. Kakor bode naše dolenjsko prebivalstvo sprevidelo, da dobi njih letni pridelek — vino — ceno, in da ga je lahko prodati — povzdignila bode se v hipu dosedaj zanemarjena vinoreja in kletarstvo; vinorejska šola postala bi takoj največji blagoslov za vso vinorodno Dolenjsko.

Deželna priklada na pivo ni nova misel. To že nameravajo nekoliko let, le pravi čas, zdi se jim — ni še prišel. Jaz pa menim, pravi čas je tu. Le vprašanje je, če bodo pa tudi za najpotrebnišo stvar hoteli uporabljavati denar, ki ga jim bode nova deželna naklada donasala. Da bi pri tem ne hoteli na Dolenjsko pozabiti, in da ne bi Dolenjsko samo z obljubami tolašili — marveč v resnici kaj koristnega in potrebnega učinili.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Državni zbor je zopet začel svoje delovanje 5. t. m. Obravnavajo se jako važne reči, zlasti tudi kar se tiče kmetijstva. Brž početkom so govorili o nekej prošnji iz Češkega, naj se vendar omeji prosta ženitev tacih, ki nič nimajo. Vi kmetje pač dobro veste, da vam dela veliko škodo, ako se ženi vsak nemanich: hlapec in dekel dobite težko za drag denar, njih otroke morate pa rediti. Zato bodete pač prav dali našemu vrlemu poslancu Klunu, da se je pri tej priliki prav moč zato potegnil za vas, ter zahteval, naj dela vlada na to, da se prosta ženitev omeji v deželah, ki je ne marajo. — Obravnava se tudi postava, kako se bode kmetom odpisal davek pri škodi, ki jo delajo vremenske nezgode. Tudi tu sta se oglasila za besedo dva slovenska poslanca Vošnjak in Pfeifer.

Naša Avstrija je razdeljena na dvoje: Mažarji imajo svoje ministre v Pešti, mi pa na Dunaju, vladarja presvitlega cesarja, vojsko in nekatere druge reči imamo pa skupno. Zarad skupnih reči

je med obema polovicama posebna pogodba, ki traja le deset let. Ravno letos jo bode treba ponoviti. Obravnavanje o tem se je v državnem zboru že začelo. V prihodnjih listih bomo o tem gotovo še rekli marsikatero.

Poštna hranilnica pri nas jako dobro napredujejo. Hvala Bogu, da je tako; kaže se, da vsaj nekteri znajo „šparati“. Tudi mi jih priporočamo iz celega srca našim bralcem. Ako imaš odveč 50 kr. — le na bližnjo pošto z njimi v hranilnico! Ako tako delaš, videl bodeš kmalu, da tvoj trud ni zastonj! Delavci, hlapci, dekile vi tega ne pozabite!

Nadvojvoda **Albreht** potuje po Bosni in Hercegovini. Govori se, da gre tje doli letos tudi naš presvitli cesar.

Po Istri in v Trstu nas **Slovence** zatirajo, kolikor morejo. V Kopru na priliko sodnija ni hotela sprejeti slovanskega dopisa. Minister je vendar ukazal, da mora sprejemati take dopise. Le tirjajmo, pa bomo prejeli.

Na **Ogerskem** se v državnem zboru pogovarjajo o domobranskej postavi ali o postavi o črnej vojski, katero je že sprejel naš državni zbor na Dunaju.

Kaj je novega po širokem svetu?

Med **Prusijo** in **Rimom** se je sklenil mir. 13 let se je bojevalo nemško cesarstvo zoper katoliško cerkev; sedaj je sprevidel mogočni minister Bismark, da je mir vendar boljši kakor vojska.

Na **Laškem** bodo nove volitve. Verni, cerkvi vdani katoličani se jih ne bodo vdeleževali, ker so papež rekli, da naj tega ne storé. Pa res, kako bi mogli verni katoličani poslati svoje poslance v Rim, ki je po krivici ugrabljen papežu?

V **Londonu** se razpravlja postava, ki ima povrniti ubogim katoliškim Ircem nekaj starih pravic. Upati je, da bode zmagal zagovornik te postave, minister Gladston.

Na **Španjskem** je zmagala vlada pri volitvah. Kraljica Kristina, naša princezinja, bode imela sedaj vendar bolj mirne ure.

Tudi na **Srbskem** so se izvršile volitve, kakor je želela vlada.

Na **Grškem** se še vedno kuha. Grki bi se najraje bili s Turkom, ako bi vedeli, da bodo zmagali. Velevlasti so jim ukazale, da naj orožje odlože, ali ti se kujajo. Oblasti so torej rekle, da ne pusté nobene grške barke iz doma, nobene domu. — To jih bode morda izpostilo. Vendar pa je mogoče, da bomo v kratkem slišali, kako doli Grk strelja Turka, Turk pa Grka!

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

** Ne izročaj sinu ali hčeri zadolžena gospodarstva. Prvi vzrok, da se marsi-

kateremu kmetu trda godi, da je morebiti že na boben prišel, bili so njegovi stariši, ki so mu izročili zadolženo zemljišče. Ako nočeš svojega sina v velike stiske in zadrege spraviti, ako želiš kmetijstvu napredek, izuči svojega sina najprvo dobro v umnem kmetovanji; potem pa ne ceni svojega zemljišča, kedar ga otroku izročiš, previsoko, in ne nakladaj nanj prevelikih bremen. Zemljišča dandanes nimajo več tako velike vrednosti, in sicer zato ne, ker so davki visoki, delavci dragi, a pridelki dober kup. Če imaš majhno gospodarstvo, izročuj ga sinu kolikor moči brez bremen, zlasti mu velikih dot za druge otroke ne nakladaj. — Bratje in sestre brž odrastó in hočejo imeti svojo doto. Kje naj je dedič vzame? Iz hranilnice dobi le malo, in že to po mnogih stroških in mnogem trudu; ali naj gré odrtnikov prosit? Če že moraš storiti kaj za druge nepreskrbljene otroke, obloži ga s tem, da ima dajati temu ali onemu vžitek v naturi, to je toliko in toliko žita ali drugih pridelkov, kajti mnogo lajše je kmetu plačevati s pridelki, katerih mu je itak težko dobro prodati, kakor z denarjem. Se vé, to se ravna po različnih okoliščinah; vsak naš svet ni za vsak čas primeren. Ali jedno stvar naj si vsak kmet dobro zapomni, in ta je: Le na nezadolženem gospodarstvu je moči **marljivemu** kmetu se vzdržati, in le nezadolženo zemljišče donaša nekaj dobička, ako ga obdeluješ s svojimi močmi, to je z otroci, katerih ti ni treba plačevati. To sokušnje mnogih let, ki so se pri marsikaterih gospodarstvih jasno dokazale.

** Obdeluj le toliko poljá, kolikor ga lahko dobro obdeluješ! Na to pravilo umnega gospodarstva se zeló rado pozabi. Marsikateri kmet želi imeti mnogo njiv in bi rad pridelal vsega obilo. Po nekoliko ima sicer prav, zlasti ako ima gnoja, živine in družine dovolj in ako mu je moči delavcev po ceni dobivati. Vseh teh pogojev pri manjših kmetovalcih navadno ni, zato mu tudi ne svetujemo, da bi večino svojega zemljišča v polje spreobrnil. Naj ima rajše več dobrih travnikov in senožeti in naj se rajše peča z živinorejo, kajti slabo obdelana, premalo pognojena njiva ne donaša zaželjenega dobička. Sploh pri nas dandanes travnik boljše plača trud, kakor njiva. Ako imaš toliko polja, travnikov in senožeti, da poleg svojih otrok še mnogo poslov in najetih delavcev potrebuješ, svetujemo ti, daj nekoliko obilega zemljišča v najem. To naj stori vsak gospodar, kateremu za primerno plačilo dobrih poslov dobiti ni moči, in kateremu se nasprotno zanesljivi najemniki ponujajo. Posli in delavci opravljajo jim naročeno delo navadno bolj površno, zlasti če jim gospodar ni vedno za hrbtom. Zato utegne kmet boljše izhajati, če dá toliko zemljišča, ko-

likor ga sam s svojimi otroci obdelovati ne more, rajše v najem pridnim, poštenim najemnikom, katerim z večjim veseljem delajo, ker se za-se trudijo.

Piše se nam:

Iz Temeniške občine pri Litiji. — Uže drugo leto „Dol. Novice“ izhajate, in vendar iz Temeniške občine nič novega ne prinesete, zakaj to? Morebiti zato, ker je premalo naročnikov, da bi „Dol. Nov.“ brali in kaj v njih naznanili. Sicer je kaj veselega takó malo, žalostnega pa vsigdar dovolj. Zatoraj tudi jaz, ki te vrstice pišem, naznanim le neki žalosten dogodek.

Dné 26. aprila t. l. zvečer so se fantje iz bližnje okolice žugajoči eden drugemu za tepež pripravljali; kar pa že ni tepež, ker je eden teh fantov tako hudo razrezan in vsekan, da so mu zdravnik rane šivali in da je imela c. kr. gosposka Zatiška opraviti. Bog vé, bo li mogel puško še kedaj sukati, je namreč vojak. Ne morem zamolčati, da ne bi zapisal par besedi o fantih naše okolice, zdaj jim pri tepežu ne zadostuje več palica, ampak mora biti nož, sekira, vejniki, pa tudi puška še ni preveč. Žali Bog, to je keršanska ljubezen eden proti drugim, ta ljubezen pelje po naj bližnji poti k porotni sodbi, in k velikim bolečinam in uboštvu. Takih žalostnih dogodkov bi zamogel še več naznaniti, da pa ne vžalim naših častitih bralcev, končam. Pa še to naj omenim, kar berem na 9. števil. „Dol. Novic“ iz Podružnice Kranjske gore 25. aprila t. l. Temu častitemu pisalecu se čudno in neverjetno zdi, kako se dote obljubujejo, ako ni tisti, ki obljubi, zmožen plačati; potem kako hiše rastejo kakor gobe, in kako bi bli tisti, ki se na prosto ženijo, kmetom na škodo! Meni se pa častiti pisalec čuden zdi; zatorej dostavek vredništva govori prav po mojem mnenju.

Domače vesti.

(Presvitli cesar) so darovali požarni brambi v Višnji gori 80 gld.

(Notar v Zatičini) je postal g. Plantan, rojen Novomeščan, ki je zdaj na Dunaji. Namesto umrlega notarja Potočnika oskrbuje notarijska pisanja v Trebnjem in Žužemberku g. dr. Poznik iz Novega mesta.

(Imenovan) je za zemljiškega knjigovodjo v Metliki g. Črček iz Ljubljane; gosp. Samsa je šel iz Metlike v Kamnik.

(Mráz) je v noči od 7. do 8. maja veliko škodoval vinogradom okoli Kostanjevice, Čateža pri Brežicah, nekoliko tudi okoli Krškega in Novega mesta.

(Častite bralce) „Dolenj. Nov.“ opozorujemo, da blagovolijo prvi članek današnjega lista brati, ker je za Dolenjsko važen.

(Iz Radovice) se nam piše: V saboto je mráz po naših vinogradih mnogo škode napravil. Po nižinah izgleda trtje, kakor da bi bilo požgano. Po višinah ni toliko škode. Enaka nesreča je zadela tudi sosedne vinske gore: Vidošiče, Drašiče, Vivodino i. t. d. — Zalostno.

(Občni zbor kmetijske družbe Kranjske) bode 26. dné maja v dvorani mestne hiše v Ljubljani.

(Slana mráz) je poparila sadeže po vsem Slovenskem. Kako veliko škodo je napravila po vaših vinogradih veste vi Dolenjci le predobro. Ali še huje je drugod. V Bosni je pal sneg. Na Poljskem in Ruskem ga imajo toliko, da je kakor v hudi zimi. Vbogi ljudje!

(V Kolpo) je pal letos spomladi M. Spudič iz Reštovcev. Vrli B. Čulik iz Radovič ga je rešil gotove smrti. Deželna vlada mu je dala zato 26 gld. 25. kr. nagrade.

(Med pogane) je šlo to leto 206 novih misijonarjev. Tako dela naša cerkev. Največ je med njimi Francozov — 130.

(„Kruh nebeški“) je znana knjiga, zlasti častilcem sv. R. Telesa. Cena te od vis. č. g. župnika Zupančiča spisane knjige kaže pač dovolj vže to, ker je sedaj zagledala uže tretji natis. Namen jej je pred vsem počesčevanje sv. Rešnjega Telesa; vendar pa je vrejena tako, da je popolna molitvena knjiga za vsacega kristijana. Izdala je ta tretji natis „Vincencijeva družba v Ljubljani“. Priporočamo jo torej prav toplo našim čitateljem zarad lepe vsebine — in pa še posebej zarad dobrega namena, kajti čisti dobiček pride v podporo dobrodelnemu „Vincencijevemu društvu.“ Cena je knjigi v katoliške bukvarni v Ljubljani vezanej v pol usnju 70 kr., v usnju 90 kr., v usnju z zlatim obrezkom 1 gld. 20 kr.

Kleinmeyrova tiskarna v Ljubljani je izdala knjižico, ki nas je neizrečeno razveselila — ker je na Slovenskem prva v tej stroki. „Umno ribarstvo“ spisal Ivan Franke. G. pisatelj nam riše ob kratkem (knjižica ima samo 50 strani) v lepej slovenščini, kako se ribe umetno izrejšajo. Piše sam v predgovori: V angležkem, francoskem, nemškem jeziku je spisano dobrih knjig, o ribarskem gospodarstvu. Malokteri naših ribarjev pa se mora poučiti iz neslovenskih knjig, zato bode morda marsikom došla ta knjižica, v ktorej so razložene najvažnije vednosti, potrebne umnemu ribarju. — Mi le pristavimo: Sezite po knjigi, in ravnajte se po njej kateri morete, in marsikak stotak bode prišel v deželo za okusne ribe! Ravno tu je izšla knjiga Zla-

torog, ktero je spisal po slovenskej pravljici nemški R. Baumbach. Prestava je jako lepa, bere se kakor bi bila početkoma slovensko pisana. Zvunanja oprava knjige je res krasna. Poslovenil je pravljico g. Anton Funtek.

Omenimo še tretje knjige, ki je v tej založbi zagledala zadnji čas beli dan, ki je sicer nemška, a tiče se naše ožje domovine, ter se zove „Die landwirtschaftlichen Gesetze und Verordnungen des Herzogthums Krain.“ Postave in ukazi dežele Kranjske, ki se tičejo kmetijstva. Gospod profesor Linhart je dodal razlago in opombe. Priporočamo tudi to koristno knjigo večim nemškega jezika, kojim je mar napredek našega kmetijstva, ali prepričani smo, da bi knjiga veliko bolj dosegala svoj namen, ako bi bila slovenska. Opomnimo pa nanjo še prav posebno naše oč. gg. učitelje.

Razne vesti.

* (Nenavaden krčmar.) V neki krčmi sedijo pivci in se pogovarjajo, pa eden grje govori ko drugi zaničevaje božje reči. To sliši krčmar, pošten kristjan, stopi k zidu, sname s stene razpelo (krucifiks) in ga hoče ven nesti. Bogakletniki omolknejo, in eden izmed njih vpraša krčmarja, zakaj to? Krčmar mu pa odgovori: „Ne spodobi se ne, da vas Ta sliši.“ — Osupnjeni spraznejo kozarce in se osramoteni splazijo iz gostivnice.

* (Dolenjsko vino v starih časih že imenitno). Več tako dobrih letin, kakor je bila lanska, bode pripomoglo, da bode dolenjsko vino zopet tako slavno, kakor je bilo v starih časih. Dimic pripoveduje v svoji zgodovini po Valvazorju sledeče: Leta 1575 so sklenili kranjski deželni stanovi (zdaj deželni zbor), naj bi se za Kranjsko nastavljal kletar (Kellermeister), kakor ga je imela Štajerska. Priporočali so za to službo nekega Franca pl. Šajer-ja iz Soteske. Dali so mu 100 gl. plače. (To je bila takrat že lepa plača). Njegova naloga je bila vina preiskovati in jim cene določevati. Ta je menda pripomogel, da se je začelo v Ljubljani točiti tudi dolenjsko vino, kateremu so po nemško takrat rekli „Marchwein“, to je vino iz marke. Dolenjska stran se je v starih časih namreč zvala „slovenska marka“. Točil je v Ljubljani to vino imeniten krčmar in mestni svetovalec Kumperger v neki hiši na starem trgu zraven vodnjaka, prodajal v posodah po 4 solde. Poprej so pa v Ljubljani le vipavsko in laško vino točili. To so opustili radi tega, ker je bila beneška vojska trte ukončala po Furlanskem in v Istri. Zdaj je pa dolenjsko vino prišlo sploh v veljavo in je na zadnje slovelo kot najboljšo namizno vino.

* (Skopa žena.) Na Ruskem umrla je stara židinja (judinja), ki je bila brez mere skopa. Pred 30 leti jej je mož umrl, po katerem je podedovala 35.000 rubljev, ktere je na visoke obresti dajala. S skopostjo in oduštvom naraslo se je njeno imetje na 2 milijona rubljev, to je blizo tri in pol milijone goldinarjev. Pri vsej bogatiji pa je razcapana hodila in samo ob kruhu in čebulji živela. — Le za priboljšek kupila si je mesa, toda le zaostalo in smrdljivo, da je bilo ceneje. — Trdijo, da je vžitek spridenega mesa tudi

vzrok njene smrti. — Vse njene vrednostne papirje, dolžne pisma i. t. d. imela je vedno pri sebi pod njeno strgano jopo. — Skoro vse mesto bilo jej je dolžnik, in polagoma prisvojila si je 150 hiš.

* (Loterija zapeljiva veša!) Neumno je, v loterijo staviti. Loterija se je v našem cesarstvu vpeljala 1751. l., je tedaj 118 let stara — res velika starost — al sramotna starost! Loterijske skrivnosti so: 1. zadeti ambo (dvojko). 90 števil, ki jih ima navadna loterija, se more 4005krat sestaviti po dve številki. Ker pri vsaki loteriji 5 števil na dan pride in je med temi 5 številkami 10 taci dvojki, tedaj je celó celó malo upanja, da kdo ambo zadene, ker med 400kratnim srečkanjem se more le ena amba zadeti. Kako pa je pri terni (trojki)? Pri 90 številkah je 11.148 tern. Ker je med 5 številkami vsake loterije 10 tern, tedaj se more med 11,784kratnim srečkanjem komaj ena terna zadeti. Med 90 številkami pa je 2,555.190 kvatern in 43,949.268 kvintern — po takem vsak lahko sodi, da ni skor nič upanja, da bo ravno njegova kvatern ali kvintern potegnena. — Potem je pa še družih taci „pravice“, ki jih ima loterija, da ljudje nosijo denar v loterijo, pa ne vidijo dobitka. Veliko milijonov gold. znosijo ljudje v loterijo čez leto in dan, in vsak vé, da večina ljudi, ki v loterijo stavijo, so ljudje revnišega stanú, ki krvavo krajcarje potrebujejo, ali namesto da bi ga nesli v hranilnico, ga nesó v loterijo. To so tedaj krvavi žulji, ki jih ljudje loteriji žrtvujejo.

V mesecu aprilu v Novomestu vračujoča se pisma:

Michael Sos, Weisskirchen — Johann Gramar, Graz — Mathias Matzelle, Fürstenfeld — Johann Longar, Laibach — Maria Nretič, Laibach — Franc Masajedec, Laibach — Anton Asredkar, Penzberg, recom. — Johanna Robas, Möttling — Ema Šušteršič, Laibach — Anna Rainer, Laibach — Irma Gossak, Graz — Josef Pamsak, Cilli — Maria Bassler, Ljubljani — Franz Murgelj, Kamnik — Marija Plut, Clinton Co. Jova N. Amerika — N. N., župan Semič-u — Johann Goršhe, S. Halstet St. Chiago Illinois, (N. Amerika) Constantin Damjos, Lugek — Martin Staniša, Lions Clinton Coieva (N. Amerika, recom.

Darovi za prenovljenje frančiškanske cerkve v Rudolfovem:

	(Dalje in konec.)	glđ.
Častiti gospod Jg. Ključevšek		5.—
„ „ Jg. Vr. zopet		3.—
„ „ F. Rus		5.—
„ „ Al. P.		5.—
Neimenovana		2.—
Spošt. Ana Staniša		1.—

S tem jenjamo priobčevati imena častitih darovalcev, kterim kličemo serčni: „Bog poverni!“ —

P. Hugolin Sattner.

Smešnice.

Kdo je na dobičku pri pravdah? „Ne jenjam, če bi mogel tudi zadnji krajcar zapravdati“ razsaja sosed na desni. „Ne neham, če bi mogel tudi bajto zastaviti, da bom dohtarja plačeval“ — se dere sosed na levi. Dohtar pa se na tihem smeja in pridno

— kravo molze „češ: kdor v pravdo sili, temu se denar ne smili!“

Navada železna srajca. Bolnik: Tri leta mi že oči nagajajo. Povsod že pomoči iščem, pa povsod zastonj. Morebiti mi Vi gospod veste kaj svetovati, saj ne bo Vaša škoda. — Dohtar: Kakor na Vašim obrazu berem, ga preveč pijete; zato so oči čedalje huje. Ako ne pustite vina, bote na zadnje še oslepeli. Prvo je tedaj, da prevdarite: ali se bote vinu odpovedali ali pa očém. Eno mora biti. Pomislite, kaj Vam je ljubše; čez en teden pa spet pridite; potem še le se bova pogovorila, kaj bo dalje storiti. — Dohtar: No, prijatelj, kaj ste sklenili? — Bolnik: Gospod! na vse kraje sem preišljeval. — Dohtar: In kaj mislite storiti? — Bolnik: Da bom vendarle — pri vinu ostal. Videl sem že zadosti na tem norčavem svetu, pil ga pa še vse premalo. „Nov.“

Loterijske srečke.

Gradec	1. maja	18	6	27	46	90
Trst	8. maja	27	79	51	84	12

Svarilo.

Ker se pod mojim imenom šivalni stroji (mašine) toda slabše kot moji, od tukajšnjega agenta prodajajo, svarim tedaj vsakega častitega kupca od tega se prevartiti pustiti.

Šivalne mašine.

Šivalni stroji.

Najboljši Howe-, Singer in Cirkular šivalni stroji z 5 letnim poroštvom (garancijo) prodaja od 40 gl. naprej. Da so moji šivalni stroji posebno dobri, znajo tisti častiti kupci pričati, kateri jih že 10 do 18 let rabijo.

Šivalne mašine.

Šivalni stroji.

J. OGOREUTZ,

v Novem mestu. [2-5]

Federn Matrazen

Federn Matrazen

Tudi prodaja od 7 do 8 gld. lesene Federn Matraze od glv. c. k. priv. tovarne iz Dunaja, katere drage „Drat Matratzen“ popolnoma nadomestujejo.

Federn Matrazen

Federn Matrazen

Neogibno potreben pomoček za svinjorejo
Mr. Tetley-eva

zdravilna štupa za svinje.

Izvrstna, po mnogoterih izkustvih utrjena, z najlepšim vspehom rabljena štupa za vsakojake svinjske bolezni in najboljši pomogljaj proti kugi. — Dobiva se pa v zavitkih (paketih) po 12 in 36 kr.

Fabrikacija in glavna zaloga pri lekarju

Dom. Rizzoli-ju v Novomestu.

Pravo to zdravilno štupo ima tudi v Gradcu Alojzij Assmann — v Mariboru M. Berdajs in v Krškem Friderik Bömches.

[18-3]

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Novi urar.

Podpisani p. n. občinstvu najuljudneje naznanja, da je na glavnem trgu v Novem mestu v hiši g. Durinija otvoril delavnico za vsakoverstna dela, spadajoča v stroko

urarstva.

Popravljanje ur izvrševalo se bode vedno točno, vestno in po prav nizki ceni ter z jamstvom.

Tudi se dobivajo pri njem vsakovrstne ure po najnižji ceni.

Na obilno naročbo priporočujoč se posebno visokočastiti duhovščini.

Spoštovanjem

Alojzij Rajec.

[42-1]

Ruska esenca za kurja očesa

odstrani gotovo vsa kurja očesa, bradavice, žulje in vse nepravilne kožne snovi, in to brez bolečine in nevarnosti. — Cena steklenici 35 kr. — Dobiva se pri

Dom. Rizzoli-ju, [19-3]

v lekarni pri „Angelju“ v Novem mestu.

Čvet

zoper protin in trganje,

po dr. M. Brankovič-u. — Cena 50 kr.

Dobiva se pri **Dominik Rizzoli-ju** lekarju pri „Angelju“ v Novem mestu. [29-3]

V. H. ROHRMANN,

naslednik JOS. STRZELBE

v Ljubljani

kupuje v vsaki množini po najvišji ceni: češminjevo lubje, norice (Belladonna), jeternik (Leberkraut), sladke koreninice, volovski jezik, šmarnice, kuhinjske kosti, i. t. d.

[25-5]

Na Dolenjskem prevzame blago iz prijaznosti gospa

Marija Rohrmann

v Rudolfovem (Novem mestu),

kjer se tudi razno milo (žajfa) in sveče pri enaki kvaliteti po ravno isti ceni dobé, kakor kje drugod, ako se resnična cena pove.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.